

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ (ДАВНЯ)»

Ступінь освіти	бакалавр
Освітня програма	Українська мова та література
Тривалість викладання	3, 4 квартали
Заняття:	Весняний семестр
лекції:	1/2 години на тиждень
практичні заняття:	1 година на тиждень
Мова викладання	українська

Кафедра, що викладає

Філології та мовної комунікації

Сторінка курсу в СДО НТУ «ДП»:

<https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=4889>.

Консультації: за окремим розкладом, погодженим зі здобувачами вищої освіти

Онлайн-консультації:

Microsoft Teams – група «035-21-1 Історія української літератури (Давня)»

Викладач:

Біляцька Валентина Петрівна

Доктор філол. наук, професор
кафедри філології та мовної
комунікації

Персональна сторінка

E-mail: Biliatska.V.P.@nmu.one

1. Анотація курсу

Давня українська література охоплює найтриваліший період розвитку національного письменства, що активно функціонує й розвивається у загальноєвропейській культурній традиції Середньовіччя, Ренесансу і Бароко й виявляє питомо етнопонаціональні риси. Твори цього часу допомагають встановити тяглість літературно-мистецьких традицій на тлі складних процесів відстоювання національних свобод, виборювання і цілковитої втрати державності; російської, польської, турецької, угорської експансії. Літературі XI–XVIII ст. властиві риси, відмінні від літератури наступного історичного часу, що утруднює процес вивчення курсу. Здобувачі освіти стикаються з труднощами, пов'язаними насамперед із характерними особливостями медієвальної літератури. Специфіка середньовічного письма вимагає від студента знання й розуміння історичної епохи, релігійної визначеності, потрактування культурно-мистецької традиції. Усвідомлення цих чинників допомагає досягнути складні процеси творення давніх текстів, їхню семантику, виразні художні ознаки на тлі не лише вітчизняної, а й світової літературної творчості.

Твори давньої української літератури – історико-літературні, у них важко, а то й неможливо відокремити художні складники від документальних. Вказані твори вважаються головним джерелом знань про минуле українського народу: знайомлять сучасника із плинністю історичних подій, політичним устроєм, державотворчими процесами на давньоукраїнських теренах. Водночас ці тексти є важливим ключем до розуміння та інтерпретації лінгвального аспекту літературних явищ, допомагають встановити процеси зародження та розвитку національної мови й писемності давнього часу.

2. Мета і завдання курсу

Мета курсу «Історія української літератури (Давня)» – ознайомлення студентів із періодом зародження та початкових етапів розвитку українського письменства, враховуючи останні досягнення української медієвістики, історичної та філософської наук, домогтися засвоєння знань про давню українську літературу, висвітлити її періоди, напрями, стилі, жанри та з'ясувати роль знакових постатей у тогочасному літературному процесі, своєрідність наступності традицій; вироблення у студентів стійкого й усвідомленого розуміння того, що українське письменство X–XVIII століть є самодостатньою і водночас невід'ємною, важливою, органічною і цінною частиною всієї національної (української) літератури.

3. Результати навчання

Знання періодизації давньої літератури та головні її здобутки; найважливіші відомості про творчі методи й літературні напрями, різні погляди дослідників на названі явища. Осмислити вплив християнства на розвиток українського художнього слова; взаємодію перекладної та оригінальної літератури.

Самостійно здобувати й систематизувати знання з різних тем; користуватися довідковими джерелами, зокрема, Інтернетом, літературними енциклопедіями та словниками літературознавчих термінів.

Аргументувати теоретичні міркування переконливими прикладами з текстів літератури означеного періоду; зіставляти твори, проводячи компаративний аналіз на різних рівнях текстів. Знати основні етапи життєвого та творчого шляху діячів XV - XVIII ст.; найвизначніших творів у їхньому доробку та літературному процесі відповідного періоду.

Готувати різні за обсягом, характером і жанром усні й письмові роботи; ефективно застосовувати теоретичні професійні знання у практичній діяльності; уміти робити аналітичний огляд літературознавчих праць щодо творчості окремих персоналій та літературного процесу доби.

Виявляти основні проблеми у творі, що вивчається; з'ясувати взаємозв'язок між подіями певної епохи, світоглядом і творчістю письменника; працювати над текстами як важливим ключем до розуміння та інтерпретації лінгвального аспекту літературних явищ, що допомагають установити процеси зародження та розвитку національної мови й писемності давнього часу.

Знати особливості художньої літератури як виду мистецтва; основні тенденції розвитку давньої літератури, дискусійність питання автентичності, найважливіші факти літературного процесу цього періоду. Уміти зіставляти різні погляди в ході полеміки, виявляти здатність доводити свої твердження, власну думку, вміти дискутувати.

Виявляти найхарактерніші ознаки творчих методів та напрямів; аналізувати особливості поезики та індивідуального стилю письменника; проводити компаративний аналіз на різних рівнях текстів світової та вітчизняної літератури.

4. Структура курсу

Лекції

Лекція: 1. Вступ. Поняття про давню українську літературу. Предмет, завдання, значення курсу. З історії вивчення давньої української літератури. Періодизація курсу. Доба Середньовіччя в українській історії та культурі. Візантійський та перший південнослов'янський вплив. Основні ознаки літератури середньовіччя. Мова києворуської писемності.

Лекція: 2. «Велесова книга» як пам'ятка праукраїнської культури. Обставини віднайдення «Велесової книги». Дискусії щодо автентичності пам'ятки. «Велесова книга» як історичне джерело. Художньо-тематичні особливості літописних оповідань.

Лекція: 3. Перекладна література. Передумови виникнення перекладної літератури. Особливості перекладання на Русі. Біблійні книги. Апокрифічна література. Поняття про житійну літературу. Ораторські твори. Перекладна історична література. Повістеві твори. Різновиди перекладної літератури: природничо-наукові праці, збірники афоризмів.

Лекція: 4. Оригінальна література. Літописання. Передумови виникнення оригінальної літератури. Поняття про літописи та історія формування жанру. Ораторська проза як зразок учительської літератури Агіографічні твори. «Сказання про Бориса і Гліба». «Поучення» Володимира Мономаха дітям як зразок світського повчання. «Благання» Данила Заточника. Паломницька проза як жанр середньовічної літератури.

Лекція: 5. «Слово о полку Ігоревім» – найвидатніша пам'ятка літератури зрілого середньовіччя. Історія віднайдення та видання пам'ятки. Проблема авторства. Історична основа та ідея «Слова». Жанр і композиція твору. Образна система «Слова о полку Ігоревім». Переклади і переспіви пам'ятки.

Лекція: 6. Література пізнього середньовіччя. Українські землі у складі Великого Литовського князівства та Польського королівства. Другий південнослов'янський вплив. Творчість київського митрополита Купріяна. Продовження літописних традицій. Західноруський (литовсько-руський) літопис.

Творчість Г. Цамблака. Паломницька проза Арсенія Солунського.

Лекція: 7. Ренесанс в Україні. Латиномовна українська поезія кінця XV-XVI ст. Доба Ренесансу в українській культурі другої половини XV - кінця XVI ст. «Віршова посв'ята...» Юрія Дрогобича як зразок ренесансної раціоналістичної поезії. Поетична творчість Станіслава Оріховського-Роксолана. Павло Русин із Кросна та його «Пісні». Поема Себастьяна Кленовича «Роксоланія» – явище новолатинської поезії в Україні.

Лекція: 8. Українське літературне бароко. Культурно-національне відродження в Україні у II п. XVI – I п. XVII ст. Історико-культурні передумови виникнення і розвитку бароко. Періодизація бароко. Основні ознаки бароко. Своєрідність українського бароко як напряму в літературі і мистецтві. Значення культури бароко. Історичні обставини цього періоду. Культурно-освітній рух. Діяльність братств. Острозький осередок у контексті національного відродження. Книгодрукування в Україні, полеміка щодо його початків.

Лекція: 9. Полемічна література. Поняття про полемічну літературу. Історико-культурні передумови формування жанру. Полемічне спрямування трактату Г.Смотрицького «Ключ царства небесного». Х. Філалет «Апокрисис». Проблема авторства, церковно-політична концепція твору. Полемічні трактати Клирика Острозького. Творча спадщина І. Потія як письменника-полеміста уніатського табору. Вияв барокових рис у полемічній прозі..

Лекція: 10. Українське віршування XVII ст. Зародження і розвиток україномовного віршування, його зв'язок зі шкільною освітою. Основні жанри віршової творчості. Вірші на історичну тематику. Формування барокової панегіричної поезії («Вірші на жалосний погреб П. Конашевича-Сагайдачного» К. Саковича, «Євхаристіон» С.Почаського). Метафізична поезія Л.Барановича (збірка «Аполлонова лютня»). Курйозне віршування І. Величковського. Бароковий характер поезії XVII ст..

Лекція: 11. Ораторсько-проповідницька проза XVII ст. Особливості розвитку ораторсько-проповідницької прози XVII ст. Іоаникій Галятовський як теоретик і практик барокової проповіді («Наука, або Спосіб зложення казання», збірка проповідей «Ключ розуміння»). І. Галятовський як полеміст (трактати «Лебідь», «Магометів коран»). Особливості ораторсько-проповідницької прози Лазаря Барановича (збірки проповідей «Меч духовний», «Труби словес проповідних»). Релігійні зразки ораторської прози Антонія Радивиловського (збірки «Огородок Марії Богородиці», «Вінець Христов»). Бароковий характер ораторсько-проповідницької прози.

Лекція: 12. Зародження драматургії. Шкільна драма XVII ст. Зародження і розвиток драматургії, зв'язок драми із шкільною освітою. Декламації і діалоги як початкові форми шкільної драми (Памва Беринда «На рожество Ісуса Христа вірші»). Тематичні цикли шкільних драм: різдвяна і великодня драми, драма-мораліте, драми-міраклі. Інтермедії у системі шкільної драми. Бароковий характер драми XVII ст.

Лекція: 13. Історіографічна проза XVII-XVIII ст. Козацько-старшинські літописи. Загальна характеристика української історіографічної прози XVII-XVIII ст. Козацьке літописання як самобутнє явище української історичної прози та історіографії. Літописи Самовидця, Г. Грабянки, С. Величка. «Історія Русів» – найвище досягнення історіографічної прози. Бароковий характер історіографічної прози..

Лекція: 14. Шкільна драма XVIII ст. Основні тенденції розвитку драматургії XVIII ст. Теоретичні вимоги до драми. Анонімна п'єса «Милість Божа», проблематика, образна система твору. Драма-мораліте Г. Кониського «Воскресіння мертвих». Трагікомедія Л. Горки «Йосиф Патріарха» як зразок історичної драми. Елементи

драматургії в «Діалозі Великої Росії з Малоросією». Бароковий характер шкільної драми.

Лекція: 15. Вертепна драма. Загальні зауваження до лялькового театру-вертепу. Будова вертепу та його театральна техніка. Переосмислення релігійної частини вертепної драми. Інтермедійна частина вертепу, її основні мотиви і образи. Бароковий характер вертепної драми.

Лекція: 16. Гумор та сатира XVIII ст. Умови й причини зародження та побутування жанру. Гумористичні віршовані оповідання («Про Кирика і жадного попа», «Пекельний Марко», «Отець Негребецький»). Соціально-політична сатира («Сатирична коляда», «Плач київських монахів», «Доказательства Хама Данилея Кукси потомственні»). Творчість Івана Некрашевича. Літературна творчість мандрівних дяків як самобутнє явище низового бароко. Бароковий характер гумористично-сатиричних творів.

Лекція: 17. Поезія XVIII ст. Особливості розвитку лірики Основні жанри поетичної творчості. Громадянська лірика, її характерні ознаки (поезія Ф. Прокоповича, С. Яворського, І. Мазепи). Медитативно-елегічна лірика, її провідні мотиви та образи (О. Падальський «Піснь о світі», І. Пашковський «Піснь світська, сиротинська»). Інтимна лірика, романсові тенденції її розвитку («О роскошная Венера», С. Климовський «Їхав козак за Дунай»). Метафізична (духовна) лірика. Почаївський «Богогласник», провідні мотиви збірника. Бароковий характер поезії.

Лекція: 18. Життя і творчість Г. Сковороди. Біографічні відомості про Г. Сковороду. Провідні мотиви, проблематика, тематика віршів збірки «Сад божественних пісень». Байкарська творчість письменника. Основні мотиви, проблематика збірки «Байки Харківські». Педагогічні й філософські погляди Г. Сковороди. Бароковий характер творів Г. Сковороди.

Практичні заняття

Практичне заняття: 1. Специфіка української літератури та її роль в історії держави.

Біблія як пам'ятка перекладної літератури.

Практичне заняття: 2. Оригінальна література. «Літопис Руський» як своєрідна енциклопедія Русі. «Повість временних літ».

Практичне заняття: 3. «Слово о полку Ігоревім» як найвизначніша пам'ятка зрілого Середньовіччя

Практичне заняття: 4. Агіографічна монастирська проза. «Києво-Печерський патерик».

Практичне заняття: 5. Полемічна література. Літературна творчість Івана Вишенського.

Практичне заняття: 6. Україномовне віршування XVII ст.

Практичне заняття: 7. Шкільна драма XVII ст. Творчість Феофана Прокоповича.

Практичне заняття: 8. Козацькі літописи.

Практичне заняття: 9. Поезія Г. Сковороди. Педагогічні трактати. Байки та філософські твори Г. Сковороди.

5. Технічне обладнання та програмне забезпечення

Технічні засоби навчання:

Персональні комп'ютери;

Дистанційна платформа MOODLE.

6. Система оцінювання та вимоги

6.1. Навчальні досягнення здобувачів вищої освіти за результатами вивчення курсу оцінюватимуться за шкалою, що наведена нижче:

Рейтингова шкала	Інституційна шкала
90 – 100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

6.2. Здобувачі вищої освіти можуть отримати **підсумкову оцінку** з навчальної дисципліни на підставі поточного оцінювання знань за умови, якщо набрана кількість балів з поточного опитування та самостійної роботи складатиме не менше 60 балів.

Максимальне оцінювання:

Теоретична частина	Практична частина			Разом
	*Відповіді на практичних заняттях	Написання реферата, повідомлення	Контрольні тестові роботи, завдання	
20	45	15	20	100

* При несвоєчасному складанні тем практичних занять максимальна оцінка знижується на 2 бали.

У виставлення загальної кількості балів враховується регулярне відвідування занять (не більше одного пропуску без поважних причин за всіма видами занять) та наявність конспекту лекцій.

Теоретична частина оцінюється за результатами здачі контрольної роботи, яка містить тестові питання або передбачає розгорнуті відповіді на них.

Практична частина оцінюється за результатами відповідей на практичних заняттях та результатами контрольної тестової роботи, яка містить 20 завдань по 0,5 бала.

Для підвищення оцінки (якщо було більш ніж 2 пропуски занять) **на 4 бали** здобувач вищої освіти може виконати та захистити презентацію з будь-якої теми лекцій з дисципліни «Історія української літератури (давня)», або обрати тему самостійно (після попереднього узгодження з викладачем).

Якщо студент набрав менше 60 балів з поточного опитування та самостійної роботи, він обов'язково складатиме **залік**. Питання підсумкового контролю розміщено на платформі MOODLE або Teams.

6.3. Критерії оцінювання теоретичної частини

2 питання по 10 балів з розгорнутими відповідями на них.

20 – максимальна кількість балів, нараховується за правильну, повну (наведено приклади) та конкретну відповідь (еталонну) на запропоноване питання.

15 балів - відповідь правильна, наведено приклади, але забагато інформації, яка опосередковано відповідає суті питання;

10 балів - відповідь правильна, але забагато інформації, яка не відповідає суті питання;

5 балів – зміст відповіді має стосунок до предмету запитання, проте не відповідає еталону, містить суттєві граматичні та орфографічні помилки, які ускладнюють розуміння тексту або викривляють зміст повідомлення;

3 бали – наявність текстової відповіді, яка не відповідає еталону, та/або не має стосунку до предмету запитання, містить суттєві граматичні та орфографічні помилки, які ускладнюють розуміння тексту або викривляють зміст повідомлення;

0 балів – відповідь неправильна.

6.4. Критерії оцінювання практичної частини

Відповіді на практичних заняттях.

Максимальна кількість балів – 45, де кожне практичне заняття оцінюється балом 5; в оцінку враховується відповіді на питання плану практичних занять, наведені приклади текстів, виконані додаткові завдання.

Написання реферату оцінюється **15 балами**. Студент мусить ґрунтовно розкрити тему з посиланням на дослідників та сучасні студії, з власними коментарями творів авторів, правильно оформивши роботу.

Контрольні тестові роботи.

У кожній контрольній 20 тестових завдань з трьома варіантами відповідей, правильна відповідь оцінюється **0,5 бала всього 10 балів**. $2 \cdot 10 = 20$.

7. Політика курсу

7.1. Політика щодо академічної доброчесності

Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатами навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі). Політика щодо академічної доброчесності регламентується положенням «Положення про систему запобігання та виявлення плагіату у Національному технічному університеті «Дніпровська політехніка». <https://inlnk.ru/xvgyx>. У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

7.2. Комунікаційна політика

Здобувачі вищої освіти повинні мати активовану університетську пошту.

Усі письмові запитання до викладачів стосовно курсу мають надсилатися на університетську електронну пошту.

7.3. Політика щодо перескладання

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

7.4 Політика щодо оскарження оцінювання

Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань він може опротестувати виставлену викладачем оцінку у встановленому порядку.

7.5. Відвідування занять

Для здобувачів вищої освіти денної форми відвідування занять є обов'язковим. Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба, участь в університетських заходах, академічна мобільність, які необхідно підтверджувати документами. Про відсутність на занятті та причини відсутності здобувач вищої освіти має повідомити викладача або особисто, або через старосту і завчасно.

За об'єктивних причин (наприклад, міжнародна мобільність) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням з керівником курсу.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

8.1 Базові

(підручники, посібники)

1. Білоус П. Історія української літератури XI–XVIII ст.: навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2009. 424 с.
2. Возняк М. Історія української літератури. У 2 кн. Львів : Світ, 1992. Кн. 1. 693 с.; Львів : Світ, 1994. Кн. 2. 555 с.
3. Давня українська література : методично-хрестоматійний посібник для практичних занять з курсу «Історія української літератури X–XVIII ст.» / Авт.-упоряд. Т. Колотило, О. Рарицький. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський держ. ун-т, Інформ.-видав. відділ, 2005. 204 с.
4. Давня українська література X–XVIII ст. Твори: Для серед. та ст. шк. віку / Упорядкув. текстів, передм., підготов. комент., прим. та навч.-метод. матеріалів О. Сліпущко. Київ : Школа, 2005. 416 с.
5. Давня українська література : хрестоматія / За ред. М. Сулими. 3-тє вид. Київ : Освіта, 1996. 656 с.
6. Золоте слово: Хрестоматія літератури України-Русі епохи Середньовіччя IX–XV століть: У 2-х кн. / За ред. В. Яременка. Київ : Аконіт, 2002. Кн. 1. 784 с; Кн. 2. 784 с.
7. Ісіченко Ігор, Архиепископ. Історія української літератури: епоха Бароко (XVII–XVIII ст.). Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Львів : Святогорець, 2011. 568 с.
8. Полек В. Історія української літератури X–XVIII ст. Київ : Вища школа, 1994. 144 с.
9. Слово многоцінне : хрестоматія української літератури (кінець XVI–XVIII ст.): упор. В. Шевчук, В. Яременко. Київ : Аконіт, 2006. Кн.1-4.
10. Степанишин Б. Давня українська література в школі. Київ : Либідь, 2000. 504 с.
11. Українська література XI–XVIII ст.: хрестоматія / [уклад.: П. Білоус, Г. Левченко, О. Білоус]. Київ : ВЦ «Академія», 2011. 688 с.

8.2. Довідкові

1. Аполлонова лютня. Київські поети XVII–XVIII ст. Упоряд. та прим. В. Маслюка, В. Шевчука, В. Яременка. Київ : Молодь, 1982. 311 с.
2. Грушевський М. Історія української літератури: У 6 т., 9 кн. Київ : Либідь, 1993–

1995.

3. Давньоруське любомудріє: Тексти і контексти. Київ : ВД «КМ Академія», 2006. 398 с
4. Єфремов С. Історія українського письменства. Київ : Феміна, 1995. 686 с.
5. Ключек Г. Світ «Велесової книги» : навч. посіб. Кіровоград : Степова Еллада, 2001. 160 с.
6. Лексикон загального та порівняльного літературознавства/ А. Волков, О. Бойченко та ін. Чернівці: Золоті литаври, 2001. 636 с.
7. Літературознавча енциклопедія: [у двох томах]. Т. 1 / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ : ВЦ «Академія», 2007. 608 с.
8. Літературознавча енциклопедія: [у двох томах]. Т. 2 / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ : ВЦ «Академія», 2007. 624 с.
9. Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. Київ : ВЦ «Академія», 2007. 752 с.
10. Наєнко М.К. Художня література України. Від міфів до модерної реальності. Київ : ВЦ «Просвіта», 2008. 1064 с.
11. Новик О. П. Історія української літератури (давньої) [Текст]: навч. посіб. Київ : Центр учбової л-ри, 2007. – 224 с.
12. Пінчук Т. С. Давня українська література [Текст]: навч. посіб. Луганськ: СПД В. С. Резніков, 2008. 232 с.
13. Поліщук Ф. М. Український фольклор. Давня українська література [Текст]: практи. Заняття. Київ : Вища шк., 1991. 190 с.
14. Савченко І., Кобилецька О. Давня українська література : Словник-довідник : навч. посіб. Київ : Альфа-М, 2010, 208 с.
15. Соболь В. З глибини віків: Вивчення давньої української літератури в школі: посіб. для вчителя. Київ : Зодіак-ЕКО, 1995. 192 с.
16. Сліпушко О. Література Київської Русі : навч. посібник. Київ : Київ. ун-т., 2014. 393 с.
17. Спадщина поколінь: Прадавні українські літературні пам'ятки [Текст]: навч. посіб. / упоряд., передм. і комент. О. Г. Мукомели. Київ: Грамота, 2002. 519 с.
18. Ушкалов Л. Есеї про українське бароко. Київ : Факт, 2006, 284 с.
19. Ушкалов Л. Сковорода та інші: причинки до історії української літератури. Київ : Факт, 2007. 552 с.
20. Ушкалов Л. Українське барокове богомислення. Сім етюдів про Григорія Сковороду. Харків : Акта, 2001. 222 с.
21. Чижевський Д. Історія української літератури (від початків до доби реалізму). Тернопіль : Феміна, 1994. 480 с.
22. Шевчук В. Муза Роксоланська: Українська література XVI–XVIII ст. Кн.1: Ренесанс. Раннє бароко. Київ : Либідь, 2004. 400 с.; Кн. 2 : Рзвинене бароко. Пізнє бароко. Київ : Либідь, 2005. 726 с.

РЕСУРСИ

1. Дніпровська міська бібліотека <http://www.library.dp.ua/>
2. Науково-технічна бібліотека НТУ «Дніпровська політехніка» <http://lib.nmu.org.ua//>
3. Національна бібліотека України імені Володимира Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua/>
4. Національна парламентська бібліотека України <https://nlu.org.ua/>
5. Львівська національна наукова бібліотека імені Василя Стефаника <http://www.lsl.lviv.ua/index.php/en/main2/>